

До проблеми організації зберігання документальних пам'яток у кінці XIX – початку XX століття

Дарія Бублик

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

E-mail: bybldanya@mail.ru

Проблема вивчення та збереження національної історико-культурної спадщини – одна з нагальних потреб сучасної історичної науки. Наукове опрацювання здобутків вчених архівних комісій дозволить об'єктивніше і повніше висвітлити розвиток історичних досліджень в окремих регіонах, дає змогу висвітлити загальні тенденції, які відбувалися у науковому і культурному житті тогочасної України.

Протягом 90-х років XIX – початку XX ст. з'являлися окремі праці В. Іконнікова, В. Рудакова та регулярні огляди діяльності ГВАК І. Андрієвського, М. Покровського, О. Лаппо – Данилевського, які носили здебільшого фактологічний, описовий, а не дослідницький характер. Значне місце в історіографії архівних комісій займає критична оцінка їх дій в роботах Д. Самоквасова, яка стала підґрунтям подальших досліджень радянських істориків і археографів. У 20-ті роки в часописах «Архівна справа» та «Україна» було надруковано статті В. Барвінського, О. Водолажченка, А. Верзилова, Х. Герасименка, в яких розглядаються доробки архівних комісій України. Діячам Чернігівської ГВАК присвячено дослідження П. Білик, М. Ткаченка. Схвально оцінює роботу, проведену місцевими архівними комісіями, Д. Дорошенко в «Огляді української історіографії». У дослідженнях 1930–50-х років діяльність архівних комісій отримує різко негативну оцінку. До того ж, її давали переважно архівісти, які приділяли увагу лише архівній та археографічній роботі комісій (О. Чернов, І. Маяковський, П. Софінов). Історія роботи місцевих ГВАК стисло висвітлювалася також у публікаціях А. Грінберга, М. Кибальчича, Б. Ватулі, підручнику «Архівознавство» (1932). У 1960–80-ті роки з'являються статті, присвячені окремим місцевим архівним комісіям. В. Філоненко, С. Філімонов досліджували діяльність Таврійської ГВАК, з 1990-х років до цієї теми долучився А. Непомнящий. О. Коваленко і Г. Курас, які висвітлювали діяльність Чернігівської, М. Ковальський і С. Абросимова – Катеринославської, А. Аббасов, О. Супруненко, О. Семергей – Полтавської. На початку 1990-х років було видано кілька бібліографічних довідників, присвячених працям місцевих ГВАК. У таких роботах як підручник «Архівознавство» (1998) і монографія С. Заремби «Українське пам'яткознавство» подаються стислі огляди діяльності більшості архівних комісій, що діяли в Україні.

Методологічною основою даного дослідження є принципи історизму, науковості, об'єктивності та системності. Дослідження ґрунтується на спеціальних історичних методах: історико-порівняльному, проблемно-хронологічному; методах аналогії та узагальнення.

Наукова новизна полягає в тому, що було зроблене комплексне дослідження археографічних здобутків губернських вчених архівних комісій.

Головним напрямом роботи губернських архівних комісій була архівна і археографічна діяльність. Члени ГВАК збирали відомості про стан місцевих архівів, розбирали за описами і наочно справи, визначені до знищення, працювали у сховищах з метою виявлення цікавих матеріалів, створювали історичні архіви, публікували окремі документи і цілі комплекси справ. Таким чином, дії архівних комісій охоплювали всі основні напрями архівно-археографічної роботи: виявлення, рятуння і введення до наукового обігу писемних джерел.

Загалом, губернським ученим архівним комісіям в Україні належала важлива роль у формуванні джерельної бази вітчизняної історії науки та розвитку архівної справи. Саме вони доклали максимум зусиль для збереження документальної спадщини українського народу. Завдяки їх публікаціям було залучено до наукового обігу багато першоджерел, віднайдених та опрацьованих членами комісії.